

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/29913>

Rasa Kalinauskaitė: „Lietuvos“ peticijos nuotyčiai ir abonentinis klausos sindromas

2006-08-17

Rubrikose: Visuomenė » Komentarai ir pokalbiai

Šį penktadienį 17 val. viešbutyje „Lietuva“ bus svarstomas detalus planas, kurį įgyvendindama UAB „Rojaus apartamentai“ sunaikintų „Lietuvą“.

Klaipėdiškiai poetas Gintaras Grajauskas ir performeris Benas Šarka, kaunietis kompozitorius Giedrius Kuprevičius, šiaulietis filosofas Gintautas Mažeikis, vilniečiai poetas Kornelijus Platelis, muzikantas Andrius Mamontovas ir eseistė Giedra Radvilavičiūtė yra tik keli iš 7000 Lietuvos žmonių, kurie pasirašė peticiją dėl „Lietuvos“ kino teatro likimo. Viešosios kultūros erdvės yra naikinamos visoje Lietuvoje, nes abonentinis sindromu serga ne tik sostinės valdžia.

Benas Šarka: „Lietuva“ pavogta – bet turime ją atsiimti

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Sarka.mp3

Giedrius Kuprevičius: Lietuva virsta dideliu turgumi

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Kuprev.mp3

Andrius Mamontovas: parduodami kultūrą, prarandame savigarbą

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Mamont.mp3

Gintautas Mažeikis: naikinant „Lietuvą“ – naikinama demokratija

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Mazeik.mp3

Kornelijus Platelis: kultūra išstumama iš Vilniaus senamiesčio

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Platelis.mp3

Giedra Radvilavičiūtė: apie viešąsias erdves ir striptizą

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Giedra.mp3

Gintaras Grajauskas: Lietuvoje gniuždomas poreikis kultūrai

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-16_Grajauskas.mp3

Ministro pirmininko patarėjas kultūrai, kompozitorius Faustas Latėnas įvardija A. Zuoko požiūrį: „Vilnius priklauso MAN“; „Lietuvos“ byla bus svarstoma su Premjeru.

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-17_Latenas.mp3

Pilietinės visuomenės instituto tarptautinių projektų koordinatorius dr. Mantas Adomėnas: vagysčių

rezultatams negalioja nuosavybės šventumo dogmos.

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-17_Adomenas.mp3

Aktyvus miestelėnas Šarūnas Bagdonas: miesto netenkina derybos "po kilimu" dėl kultūros likimo sklype, kuris priklauso Lietuvos Respublikai.

http://212.59.22.159/audio/LRTV_08-17_Bagdonas.mp3

Liepos pradžioje, kai Lietuvą siaubė karščiai ir šalies piliečiai gelbėjosi nuo jų mirkdami vandens telkiniuose, internete pasirodžiusią Peticiją dėl „Lietuvos“ kino teatro likimo ir sostinės kultūros politikos formavimo per kelias dienas pasirašė apie 7000 žmonių. Tokio skaičiaus pagal Respublikos įstatymus pakaktų įsteigti 7 politinėms partijoms. Kaip į šį pilietinės valios pareiškimą reagavo mūsų valdžia, kurią įpareigoja ne tik politiškai ir moraliai sviri aritmetika, bet ir LR Peticijų įstatymas?

Liepos 19 d. Kreipimasis su jam pritarusių piliečių sąrašu buvo įteiktas visiems adresatams – Seimui, Vyriausybei, Kultūros ministerijai, Vyriausybės atstovui Vilniaus apskrityje bei Vilniaus miesto savivaldybei, o Prezidentui Valdui Adamkui pateiktas susipažinti. Itin iškalbingi atrodo du atsakymai.

Prezidentūra pažymėjo, kad kreipimasis „iškelia itin aktualias ne tik Vilniaus, bet ir Lietuvos kultūros problemas“, o „išsakyta Vilniaus miesto savivaldybės sprendimo parduoti „Lietuvos“ kino teatrą kritika ir tokio sprendimo pasekmių įvertinimas yra pagrįsti ir svarūs. Vilniaus miesto savivaldybė privalo priimti visišką atsakomybę Vilniaus ir Lietuvos visuomenei dėl tokio sprendimo ir ieškoti būdų iškeltoms problemoms tinkamai spręsti“.

Tačiau Vilniaus merija neskuba priimti atsakomybės ir pastebėti tokią smulkmeną kaip 7000 Lietuvos gyventojų. Ji reagavo taip, kaip yra įpratusi reaguoti į kritiką ir protestus. Nesudrumsčiama tylą bei ramybę. Kaip sakė vienas „mūsyse“ gerai žinomas veikėjas – liko šalta kaip belgas. Pažeisdama Peticijų įstatymą, kuriame numatyta, kad kiekviena tokį kreipimąsi gavusi institucija turi „ne vėliau kaip per 3 darbo dienas“ raštu pranešti apie jo įregistravimą. Praėjo mėnuo, o iš merijos sklinda tik švelnus vasaros dvelksmas. Bet gal pamiršom, kad Vilniaus mokesčių mokėtojai savo tarnautojus išlaiko tam, kad sulauktų žinių, jog Artūras Zuokas siūlosi vadovauti jų tuoktuvėms?

Į klausimus apie „Lietuvą“ ir kino ateitį sostinėje mero viešųjų ryšių tarnyba atsakinėja siūlymu studijuoti barzdotus metų senumo pranešimus žiniasklaidai. Pavyzdžiui, - pasakojimą apie tai, kaip A. Zuokas „visuomenėje kilusias diskusijas“ dėl „Lietuvos“ kadaise jau aptarė su buvusiu kultūros ministru Vladimiru Prudnikovu. Ir nieko naujo Vilniaus meras pridurti neturįs – „Lietuva“ yra privati nuosavybė, todėl miesto vadovai esą negali „nurodinėti verslininkams, kokią veiklą vystyti“. Viena iš akcijų, kurias šio ir kitų barzdotų mero pranešimų laikais „Protesto laboratorija“ organizavo prie „Lietuvos“, vadinosi paprastai liaudiškai – „Šuns balsas į dangų neina“. Bet laikai keičiasi. Šuns balsas po truputį lyg ir stiprėja. Tai, kad Vilniaus valdžia negirdi 7000 Peticijai pritarusių piliečių, paaiškinti galima nebent abonentiniu klausos sutrikimu, kuris užgulė vieną ausį. Kaip tik tą, kuri skirta visiems, kam šiame gyvenime neteko laimė būti „Rubikono“ akcininkais. Juk balsus iš mobiliojo telefono miesto galva girdi pakankamai gerai?

Ne mažiau kantriai tyli ir Kultūros ministerija, bandydama apsispręsti - ar verta bent jau įregistruoti kreipimąsi, kuris sukėlė rezonansą visuomenėje?

Tuo tarpu Vyriausybės Peticijų komisija pranešė, kad būtent šių santūrių institucijų yra paprašyta pateikti išvadas dėl kreipimosi pripažinimo peticija... Jas gavus ir paaiškės, kaip toliau pakryps

„Lietuvos” byla.

Ką išgirdo Lietuvos Prezidentas, bet nenori girdėti Vilniaus valdžia

Peticija įvardijo tendenciją, kuri luošina ne tik sostinės, bet ir kitų Lietuvos miestų kultūros gyvenimą. Joje teigiama, kad remiantis vien komercine logika yra masiškai naikinamos viešosios kultūros erdvės, kad viešasis interesas dažnai aukojamas dėl privataus, o visuomenė nušalinama nuo dalyvavimo sprendžiant svarbiausius savo miestų kultūros politikos klausimus. Šią praktiką, kuri pamina esminį demokratijos principą, buvo pareikalauta keisti, o „Lietuvos” kino teatro likimas įvardytas kaip simbolinis - tikintis, kad „Lietuvos” sugražinimas visuomenei taptų ženklu, jog valstybė turi valios reguliuoti ydingus procesus. Be kitų dalykų, pareikalauta, kad valdžios institucijos svarstyti galimybę išpirkti Vilniaus Prekybai parduotą, o šiuo metu UAB „Rojaus apartamentai” priklausančią „Lietuvą”.

Tai pakankamai radikalus reikalavimas, nes yra siūloma svarstyti šventu rinkos visuomenėje laikomą privatizavimo rezultatai bei imtis atsakomybės už tai, kas dažnai pavadinama „klaida”, o ne taip subtiliai mąstantiems atrodo panašiau į įteisintą vagystę.

Apie „rėksnius”, kurie prievartauja verslininkus

Bet gal triukšmą kelia tiesiog būrelis parėkauti gatvėje užsimaniusių „aktyvistų”, kurie prievartauja verslininkus socialinės atsakomybės šūkais ir „be skrupulų sau klijuoja visos visuomenės balso etiketę” - kaip savaitraštyje „Veidas” pakomentavo Laisvos rinkos instituto direktorius dr. Remigijus Šimašius? Tie „aktyvistai”, anot straipsnio autoriaus, užsiima aršia kova „prieš pokyčius”: „prieš gamyklas vietoje dirvonų, prieš naujus gyvenamuosius namus, prieš kėsiniąsi į sovietinį „Lietuvos” kino teatro monstrą”.

Bet tada ir Peticijai pritarusių žmonių sąrašas turbūt taip pat traktuotinas kaip progreso priešų katalogas? Taigi pažūrėkime karčiai tiesai į akis. Monstrą gina ne vienas žinomas filosofas, poetas, teatro ir kino kūrėjas, muzikas, tapytojas, architektas, šiuolaikinio meno atstovas bei kritikas. Daug rėksnių darbuojasi miestų ir kaimo bibliotekose, aukštosiose ir vidurinėse mokyklose, gimnazijose bei muziejuose. Tvirtą Lietuvos žingsnį į ateitį stabdo nemaža dalis studentijos, skautų, ateitininkų, verslo atstovų, gydytojų, policininkų bei įkalinimo įstaigų darbuotojų. Užkietėjusių retrogradų esama keliose savivaldybėse ir LR ambasadose. Aktyvistai veikia ne tik sostinėje, bet ir daugiau negu 60 Lietuvos miestų, miestelių bei kaimų. Rėksnių balsas mus pasiekia ir iš užsienio - JAV, Didžiosios Britanijos, Kanados, Belgijos, Prancūzijos, Liuksemburgo, Vokietijos, Suomijos, Estijos ir net Australijos. Šitai šutvei „pataikauja” ir kai kurie „rinkėjų balsus medžiojantys politikai” – tokie kaip P. Auštrevičius. Jos įtakai, kaip rodo Prezidentūros atsakymas į Peticiją, yra pasidavęs ir šalies vadovas.

Taigi 7000 įvairiausių profesijų, pažiūrų, amžiaus ir socialinės patirties aktyvistų diegia užguitiems verslininkams „kaltės ir metafizinės skolos prieš visuomenę” jausmą. Tai atvirai kenkėjiška veikla. Nes socialinė verslo atsakomybė yra „visuomenę ne stiprinantis, o ardantis” rėksnių išradimas. Trumpiau tariant – nacija žengia į pražūtį. Užuož žengusi į šviesų rytojų.

Tik kodėl poetas Gintaras Grajauskas sako, kad jam LLRI direktoriaus komentaras smarkiai primena sovietinę „užjūrio rėksnių” terminologiją?

Kadangi susipainioti klampioje laisvos rinkos teorijoje yra taip pat lengva, kaip ir retorikoje, tai susilaikykime nuo pagundos į ją gilintis. Geriau pažūrėkim į praktiką. Klaipėdoje ši pavasarij

uždarytas paskutinis miestui priklausęs kino teatras uostamiesčio centre. „Lietuva“ buvo paskutinis kino teatras Vilniaus senamiestyje. Kito pasirinkimo, kaip eiti į prekybos centrus primenančius multipleksus, kiną mėgstančiam žmogui tiesiog nelieka – o „akropolio kino“ repertuaras dažniausiai atitinka tai, ką ir turi atitikti. T.y. prekybos centro dvasią. Tai kontekstas, kuriame Laisvos rinkos instituto ekspertai sako, kad jokie aktyvistai neturi teisės klijuotis visos visuomenės balso reiškių etiketės ir diktuoti visai visuomenei savo „elitinio“ skonio. Nors kaip tik šitas „skonis“, elitinis ar ne, ir gina paskutines savo pozicijas. Gali būti, kad klaipeidiškių vaikai greitai nebesuvoks, kad be filmų apie dinosaurus yra ir kitas pasirinkimas – koks nors Bergmanas su Tarkovskiu. Bet prieš mirdamas kenkėjiškas „elitinis“ skonis dar bando diktuoti. Prievartauja verslininkus ir savivaldybę.

Kalbėti čia būtų galima ne tik apie kino teatrą, bet ir apie kitų viešųjų kultūros – ir ne tik kultūros - erdvių likimą Lietuvoje. Vargu ar tuos 7000 peticijai pritarusių žmonių kankina vien liguistas noras parėkauti gatvėje - tiesiog savo gyvenime jie atpažino reiškinį, kurie buvo įvardyti. Tuo tarpu LRI ir toliau gamina baubus iš reikalavimų atsižvelgti į tokią banalia komercine nauda ir rinkos logika neišmatuojamą viešojo intereso sritį, kaip kultūra. Prisiminkime dar vieną labai simbolišką istoriją, kuri gimė iš tos pačios logikos. Dar visai neseniai, kai buvo iškilusi grėsmė, kad bus privatizuoti Lietuvos parlamentarizmo kūrėjų Sapiegų rūmai, Valstybės Turto fondui jie buvo perduoti „kaip administracinis pastatas, kurio likutinė vertė - 0,00 Lt“. Tas apskritas nulis ir yra rinkos komentaras apie visuomenei priklausančios kultūros vertę.

O atsakomybės, kuria nepasižymi visuomenę ardantys rėksniai, problemą galima kenkėjiškai apversti. Ir kalbėti apie mūsų valdžios institucijų atsakomybę - nes būtent jos privalo derinti privataus ir viešojo intereso santykius, kad viešasis interesas rinkoje bent jau nebūtų per smarkiai nupigintas. Bet kaip į masinį kino teatrų išmarinimą Lietuvoje iki šiol reagavo Kultūros ministerija, Vyriausybė, savivalda? Gal paskelbė apie pasiryžimą sukaupti politinės valios likučius ir reguliuoti kultūros skurdinimo procesą? Jau yra numatyta tokio reguliavimo strategija ir taktika? Taigi.

„Lietuva“ yra tik vienas iš pavyzdžių, kaip Lietuvoje parduodamas viešasis interesas.

Apie dantų krapštuką ir Vilniaus savivaldą

Nors Vilniaus meras atkakliai tiki tuo, kas rašoma barzdotuose jo spaudos pranešimuose, galima jais ir suabejoti. Ar tikrai miesto valdžia negali kištis į privačia nuosavybe tapusios „Lietuvos“ likimą ir „nurodinėti verslininkams“, kokią jie turėtų vystyti veiklą? O galbūt savivaldybė mažiau skųstųsi neįgalumu, jeigu primintų paprastą dalyką - kad sklypas, kuriame kol kas dar stovi buvusio „Lietuvos“ kino teatro pastatas, yra Lietuvos Respublikos nuosavybė. Kad UAB „Rojaus apartamentai“, kuri ketina nugriauti „Lietuvą“ ir jos vietoje statyti gyvenamosios ir komercinės paskirties kompleksą, jį tik nuomoja 99 metams – kartu su visuomenei priklausančia viešąja kultūros erdve.

O čia pasitelkim primityvų pavyzdį, nes norisi tikėti, kad teisinė praktika neturėtų pernelyg nutolti nuo paprastos gyvenimo logikos. Tarkime, kad pilietis x nuomos punkte išsinuomojo dviratį, o gražino skalbiamąją mašiną, baltą pudelį arba dantų krapštuką. Ką jam apie tai pasakytų nuomos punkto savininkas? Ir kodėl Vilniaus valdžia nieko nesako, kai ketinama sunaikinti daugeliu požūrių išskirtinę viešąją kultūros erdvę, o jos vietoje siūlomas nedidelis privatus kino centras, kurio ateitis nėra itin aiški?

Kodėl savivaldybė perleido detaliojo planavimo organizatoriaus teises privačiai UAB? Juk „Lietuva“ nėra tik pastatas – jos vertė yra ir per pusę amžiaus subrandinta viešosios kultūros erdvės tradicija. Tai, kad savininkas negali su ja tvarkytis vien pagal savo norus, yra patvirtinta ir juridškai. Žemės

nuomos sutartyje juodu ant balto įrašyta sklypo paskirtis – „susijusi su kinu”, o paminklosaugos sąlygose įrašytas reikalavimas išsaugoti „funkcinį kino paskirties tęstinumą”. Tačiau kas turėtų domėtis, kokia forma privatus investuotojas ketina išlaikyti tą tęstinumą? Kas turėtų rūpintis, kad ta forma adekvačiai atspindėtų viešąjį interesą ir 2093-iaisiais, kai baigsis nuomos sutartis, iš viešosios erdvės visuomenei nebūtų likęs apkramtytas dantų krapštukas - kaip liudijimas apie gerą investuotojų apetitą? Kas turėtų paklausti, kodėl detaliojo plano svarstyme nebuvo pristatytas tokiais atvejais būtinas išsamus tyrimas, kaip privatus projektas ateityje paveiks gyvenamosios ir kultūrinės aplinkos kokybę? Tas mistinis „kažkas”, privalantis atstovauti viešajam interesui Lietuvos Respublikai priklausančiame sklype, yra Vilniaus savivaldybė. Kol kas ji skundžiasi neįgalumu, detaliojo plano svarstymuose nedalyvauja, o visuomenei siūlo skaityti ne pirmo naujumo raštus. Todėl ir susidaro negeras įspūdis, kad teisę formuoti sostinės kultūros politiką Vilniaus valdžia perleidžia privačiam verslui.

Tačiau tas verslas taip pat skundžiasi neaiškumais dėl kino ateities sostinėje. Savivaldybei „Rojaus apartamentai” yra pateikę bendradarbiavimo pasiūlymą į „Lietuvos” vietoje planuojamas patalpas perkelti „Skalvijos” kino centrą. Nors terminai, per kuriuos tarnautojai privalo atsakyti į tokį pasiūlymą, yra jau praėję, jokio oficialaus atsakymo „Rojaus apartamentai” dar nėra gavę. Prisiminus tą patį pranešimą žiniasklaidai, kurį atkakliai siūlo skaityti merija, kyla dar daugiau neaiškumų. Apie „Skalviją” tada buvo sakoma, kad „ši vieta nėra patraukli kino žiūrovams”, todėl „ateityje nekomercinis kinas bus rodomas „Menų spaustuvėje”. Taigi kas bus su „Salvija”, ir kada miesto valdžios kuriamos kino ateities vizijos įgis apčiuopiamesnę pavidalą? O gal tikrai mainais į daugiau negu 1000 vietų „Lietuvą” ir 140 vietų „Skalviją” miestiečiai gaus 280 vietų privatų kino centrą, kurį maitina savivaldybė? Ar apie numatomas rokiruotes merija neturėtų tartis su visuomene? Ar ji yra tik mokesčių mokėtojai, kurių pinigais galima sušelpti vargstančią „Siemens“ areną – kad ir iš Vilniaus, kaip Europos kultūros sostinės programos, kaip yra numatyta?

Čia prisimena istorija apie tai, kad A. Zuokas visus, kurie įkyri klausimais apie nepelningąją „Lietuvą”, yra juokais kvietęs į svečius – nes „elitinį” kino meną saujelei išrankiujų jis gali demonstruoti per savo namų kiną. Spendžiant iš pritarimo Peticijai, norinčių pasižiūrėti filmą gali susidaryti tiek, kad ir būdami itin liesi, į mero namus jie nebetilptų. Nebent jis pasiryžtų supirkti visą Užupį.

“Cinema Scotland” pristato: taksistą be licencijos?

Šiokių tokių neaiškumų dėl „Lietuvos” ateities kelia ir pagrindinė UAB „Rojaus apartamentai” akcininkė UAB „Cinema Scotland”, kuriai priklauso 90 procentų įmonės akcijų. Žodis „kinas“ bendrovės pavadinime lyg ir rodytų, kad ji turėtų būti kažkaip susijusi su kinu - o miestiečiams tokia informacija tikrai būtų svarbi. Tačiau kol kas žinios apie „Cinema Scotland” yra daugiau negu efemeriškos. Ką apie jos akcininkus, Didžiosios Britanijos ir Airijos įmones bei fizinius asmenis randame internete? Ogi tik tai, kad vienas iš investuotojų, ponas Alistair John Marshall – o gal jo bendravardis? – 1997-iaisiais Škotijoje negavo taksi vairuotojo licencijos. Šį faktą sunku pavadinti kinematografinė „Cinema Scotland“ kvalifikacija – o juk būtų taip gera žinoti, kad įmonę su kinu sieja intymesni santykiai negu „Vilniaus Prekybą“...

Tuo tarpu apie kitus „Lietuvos“ istorijos dalyvius internetas pateikia gerokai daugiau informacijos. Tarkim, pateikę paklausimą apie „M2 Invest“ generalinį direktorių Robertą Staskevičių, gauname Vilniaus miesto savivaldybės emblemą... anot elektronikos, tai tiksliausias jo interesų įvaizdis.

Šiaip ar taip, santūrumas, su kuriuo internetas reaguoja į užklausas apie „Cinema Scotland“, atrodo mįslingas. Kokie konkretūs projektai pateisina žodį „kinas“ šitame pavadinime? Gal tokių žinių

galėtų suteikti Didžiosios Britanijos ambasada? O paklausti verta - kad neatsitiktų kaip Latvijos prezidentei su „žymiais“ olandų tulpių augintojais, kurie žadėjo jos vardu pavadinti savo išvestą naują veislę. Vaira Vykė-Freiberga taip ir liko be tulpės, nes pasirodė, kad olandai tikrai buvo žymūs, bet ne gėlių auginimu.

Jeigu „Cinema Scotland“ išeitų iš pogrindžio, gal tada jų kolegų „M2 Invest“ viešųjų ryšių burtazodis „kinas bus“ įgytų argumentų svorį ir šiek tiek mažiau primintų šamaninę praktiką. Bet ir žinios apie pačią „M2 Invest“ yra ganėtinai skurdžios. Bendrovė kuria ir kitų neeilinių sostinės vietų ateitį – vykdo tokius projektus, kaip Jokūbo kvartalas bei Mikalojaus žiedas. Bet ar turime patikimų žinių apie įmonę, kuri pretenduoja kurti Vilniaus veidą? Kas investuoja į socialinėmis bei kultūrinėmis tradicijomis išsiskiriančius sostinės objektus ir dalyvauja rezonansą sukėlusioje „Lietuvos“ byloje?

„Lietuvos radijas“